

ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557¹

อภิญญา ชาวไร่สง²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความหมาย ประวัติ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาแล้ว ทำให้ทราบว่า พระราชบัญญัตินี้ตราขึ้นเพื่อบังคับใช้กับสัตว์ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อวัตถุประสงค์ใด ให้ได้รับความคุ้มครองในเรื่องของการป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์อย่างเหมาะสม เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก และเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อม และเจ้าของสัตว์ ซึ่งนำสัตว์มาเลี้ยงจะต้องจัดสวัสดิภาพให้เหมาะสมตามประเภทและชนิดของสัตว์ ทั้งในระหว่างการเลี้ยงดู การขนส่ง การนำสัตว์ไปใช้งาน หรือใช้ในการแสดง เพื่อให้สัตว์ได้รับการคุ้มครองตามธรรมชาติของสัตว์อย่างเหมาะสม

แม้ว่าจะประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 แล้วก็ตาม ซึ่งได้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และเพื่อให้เจ้าของสัตว์มีการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์อย่างเหมาะสมนั้น รวมถึงการกำหนดให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการตรวจสอบ คุ้มครอง หรือให้ความช่วยเหลือสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมนั้น ยังคงพบว่ามีประเด็นปัญหาอยู่หลายประการซึ่งทำให้ไม่สามารถที่จะบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมฯ เพื่อคุ้มครองสัตว์ได้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

ผู้ศึกษาเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายที่ยังขาดประสิทธิภาพ เกิดจากการที่พระราชบัญญัตินี้ยังมีปัญหาข้อกฎหมายหลายประการ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของ “สัตว์” มาตรา 3

ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้กำหนดบทนิยามของคำว่า “สัตว์” ว่าหมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงเพื่อเป็นสัตว์เลี้ยงไว้ใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. มลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ และ รองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชานิติการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดขอนแก่น) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด โดยไม่มีการกำหนดรายละเอียดของสัตว์ที่เลี้ยง ในลักษณะดังกล่าวไว้ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้สัตว์ถูกทารุณกรรมหรือมีการจัดสวัสดิภาพที่ไม่เหมาะสม

2. ปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการถูกทำร้ายจากสัตว์ที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ มาตรา 21 (6)

ตามมาตรา 21 (6) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 บัญญัติว่า “การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน” นั้นไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ พบว่ามีปัญหาว่า ถ้าไม่ใช่การฆ่า แต่เป็นการทำร้ายสัตว์ตามสมควร เพื่อดังกล่าวนั้นจะไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์หรือไม่ ถ้าหากจะพิจารณาโดยเคร่งครัดตาม ลายลักษณ์อักษรของบทบัญญัติกฎหมาย ก็อาจจะเข้าใจได้ว่าเมื่อกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะให้ทำการฆ่าสัตว์ ในกรณีจำเป็นดังกล่าวเท่านั้น ก็ไม่รวมถึงการทำร้ายด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์ไม่มีเจ้าของ มาตรา 26

ตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 บัญญัติว่า “ในกรณีที่สัตว์ถูกปล่อย ละทิ้ง หรือไม่มีเจ้าของ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ให้แก่สัตว์ตามความเหมาะสม จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ไม่ได้ระบุว่าหน่วยงานของรัฐในส่วนใดที่จะ รับผิดชอบดำเนินการที่จะจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ และการจัดสวัสดิภาพอย่างไร มีเพียงระบุว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้แก่สัตว์ตามความเหมาะสมเท่านั้น เมื่อเทียบกับ ในหลาย ๆ ประเทศ ที่มีการดูแลจัดการในเรื่องสัตว์ไม่มีเจ้าของไว้โดยเฉพาะ

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัด- สวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของ “สัตว์”

ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดความหมายของคำว่าสัตว์ ในกรณีที่ให้หมายความถึงสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ ในการแสดง ผู้ศึกษามีความเห็นว่ายสมควรแก้ไขปรับปรุงบทนิยาม จากบทบัญญัติเดิมนั้น มาตรา 3 “สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ ในการอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึง สัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซึ่งเดิมนั้นไม่ได้ระบุอธิบายความหมายให้ชัดเจน ยกแก่การที่จะเข้าใจ ได้ง่าย ดังนั้น ควรแก้ไขปรับปรุงความหมายของ “สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง” ไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือ ว่า “สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง” หมายความว่า การเลี้ยงสัตว์ หรือฝึกฝนสัตว์ให้ทำการแสดงความสามารถ ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าชมหรือเพื่อประโยชน์ของกิจการนั้น ไม่ว่าจะมีการเรียกเก็บค่าดูหรือ ค่าบริการ ไม่ว่าทางตรง หรือทางอ้อม ทั้งนี้ การกำหนดเขตของสัตว์ และลักษณะของการแสดงให้เป็นไป

ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยการตราประกาศควรกำหนดชนิดของสัตว์ที่จะใช้ในการแสดงและรายละเอียดเกี่ยวกับ ประเภท ชนิด ลักษณะ สภาพ และอายุของสัตว์ และลักษณะของการแสดง การดูแลความเป็นอยู่ การตรวจสอบสภาพสัตว์ ให้มีความสอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานตามธรรมชาติของสัตว์ ซึ่งในกรณีสุนัขควรนำหลักเกณฑ์

และผู้ศึกษามีความเห็น ว่าสมควรแก้ไขเพิ่มเติมนิยามคำว่า “สัตว์” ตามมาตรา 3 โดยเพิ่มเติมคำว่า “สัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อการค้าหรือหากำไรและสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่องานทดลองทางวิทยาศาสตร์” ในบทนิยามด้วย เพื่อให้การคุ้มครองสัตว์มีประสิทธิภาพและครอบคลุมสัตว์ทุกประเภท

2. ปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการถูกทำร้ายจากสัตว์ที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

จากปัญหานี้มีความไม่ชัดเจนในกรณีที่สัตว์ทำอันตราย หรือจะทำอันตรายต่อผู้ป้องกันตนเอง ซึ่งจะสามารถกระทำการป้องกันตนเองด้วยการทำร้ายสัตว์นั้นพอสมควรแก่เหตุโดยไม่จำเป็น ต้องใช้วิธีการฆ่าสัตว์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 (6) โดยไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้หรือไม่ แม้ว่าจะอาศัยการตีความตามหลักกฎหมายเรื่องการกระทำโดยป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญา มาปรับใช้ได้แล้วก็ตาม แต่การบัญญัติไว้ให้ชัดเจนในพระราชบัญญัตินี้ว่า การทำร้ายสัตว์ตามสมควรแก่กรณี เพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิต หรือร่างกายของมนุษย์ หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินนั้น ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร ก็น่าจะเป็นผลดีกว่าเพื่อขจัดปัญหาที่จะต้องสงสัยการตีความ และเป็นประโยชน์ในการสร้างความชัดเจนให้แก่ประชาชนในการทำความเข้าใจว่า การทำร้ายสัตว์ตามสมควรเพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์นั้นสามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาที่ปรากฏว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังเข้าใจว่า ไม่สามารถกระทำการใด ๆ เพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ที่เป็นอันตรายหรืออาจเข้ามาทำอันตรายได้เลย เพราะจะเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

ผู้ศึกษามีความเห็น ว่าสมควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 21 อนุมาตรา (6) ดังนี้ จากเดิม “การกระทำความดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 20 การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน” แก้ไขเป็นดังนี้ “การกระทำความดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 20 การฆ่าสัตว์หรือทำร้ายสัตว์เท่าที่ไม่เป็นการเกินสมควรในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์ไม่มีเจ้าของ

ผู้ศึกษาเห็นควรว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิภาพสัตว์ขึ้นมาโดยเน้นการเพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ สัตว์ที่ถูกปล่อย ละทิ้ง หรือไม่มีเจ้าของ คือการช่วยเหลือสำหรับสัตว์ที่ถูกทรมาน หิวโหยไม่มีใครดูแล หรือรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และกำหนดเจ้าหน้าที่ที่จะดำเนินการจัดสวัสดิภาพสัตว์นั้นโดยตรง และให้กำหนดหน้าที่โดยชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์. **กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2562.

สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาส. **เรียนรู้ธรรมของพระพุทธเจ้าฉบับประถมศึกษาชั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็มไอเอส, 2557.

สุป็น พูลพัฒน์. **คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334-398**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2522.

หุค แสงอุทัย. **กฎหมายอาญา ภาค 2-3**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, 2553.

อภิรัตน์ เพชรศิริ. **ทฤษฎีอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.

อำนาจ ขอดทอง. “แนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ในเบญจศีล-เบญจธรรม.” **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์** 8, ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม-มิถุนายน 2555): 281-282.